

ÜRETİM İŞLETMELERİNDE ÖRGÜT KÜLTÜRÜNÜN TESPİTİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Melek ÇAKIR*
Edip ÖRÜCÜ**

Özet: Bu çalışmada önce örgüt kültürünün kuramsal yönü irdelenmiştir. Daha sonra konuyla ilgili olarak ISO 9000 belgeli iki üretim işletmesinin örgüt kültürünün tespitine yönelik bir alan araştırmasına yer verilmiştir. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, üst ve orta kademe arasında oluşturulan kültürün üretim hattında çalışanlara iletilemediği gözlenmiştir.

I. Giriş

Bu çalışmada, ISO 9000 Kalite Sistem Belgesine sahip İzmir'deki iki üretim işletmesinin örgüt kültürü incelenmiştir. Bu araştırmanın amacı; ISO 9000 belgeli kuruluşların üst ve orta kademe de oluşturdukları örgüt kültürünün üretim hattında çalışanlara iletilmesinde ne derece başarılı olduklarını tespit etmek ve oluşturulan kültürün Toplam Kalite Yöntemine ne derece uygun olduğunu gözlemektir.

Bu çalışmada SPSS programından faydalanılarak Kİ-KARE ilişki testi kullanılmıştır. %5 anlam düzeyine göre cinsiyetin, yaşın, eğitim durumunun ve hiyerarşik konumun likert tipi on beş soruya verilen yanıtlar ile ilişkisi ortaya konularak çalışanların genel görünümünü ortaya konmaya çalışılmıştır.

Ayrıca verilen şıkların önem derecesine göre 1'den 5'e kadar sıralandırılması istenmiş, yüzde yöntemi uygulanarak önem dereceleri gözlenmiştir.

Anketin bir başka bölümünde ise; üst ve orta kademe yönetici ile alt kademe çalışanlar arasında A, B, C, D'ye verilen puanlar kendi içinde toplanmış ve bu çerçevede şirkette en yüksek puanı hangi grup almışsa örgüt kültürü tipi ona göre belirlenmiş ve yönetici ile üretim hattında çalışanlar arasında kültür farkları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

II. Araştırmanın Kuramsal Yönü

A. Kültür ve Örgüt Kültürü Kavramı

18. Yüzyıldan önce ekip-biçmek anlamında kullanılan kültür kavramı, ilk defa Voltaire tarafından insan zekasının oluşumu, gelişimi ve geliştirilmesi anlamında ele alınmış, kavram sonraları birçok düşünür tarafından birbirine

* Arş. Gör. Muğla Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü

** Doç. Dr. Muğla Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü

benzer şekilde tanımlanmıştır. Döğeriioğlu kùltürü, birey, grup yada toplumun düşünce, inanç, duygu, gelenek, görenek ve alışkanlıkları gibi zihinsel ve ruhsal niteliklerden oluşan psikolojik ve toplumsal özelliklerin tümüdür şeklinde ifade etmektedir (Döğeriioğlu, 1995: 33). Monir H. TAYEB'e göre ise kùltür, sosyal grup üyelerinin hareket ve davranışlarını belirten değerler bütünüdür (Tayeb, 1980: 36). Drennan'a göre kùltür, belli bir yerde işlerin nasıl yapıldığıdır (Drennan, 1992: 3). Mc Iver'a göre kùltür, yaşayış ve düşünüş biçimimizde, günlük ilişkilerimizde, sanatta, edebiyatta, dinde, sevinç ve eğlencelerimizde kişiliğimizi ifade etmektedir (Demirbilek, 1995: 92).

Yönetim literatüründe örgüt kùltürü kavramı son yirmi yıllık bir süreden beri dikkate değer bir ilgi görmektedir (Williams, 1992: 117). Peters ve Waterman (1982) örgüt kùltürü kavramını paylaşılan değerler bütünü olarak tanımlarken, Schein (1985)'a göre; örgüt kùltürü, organizasyon üyeleri tarafından paylaşılan temel değerleri ve inançları ifade eder (Tayeb, 1980: 97). Üçok, örgüt kùltürünü; belli bir grup tarafından kendisinin gerek çevreye uyum, gerekse iç bütünlüşmesi sırasında öğrendiği, geçerliliği kanıtlanacak derecede olumlu sonuç vermiş olan ve bu nedenle yeni üyelere programları algılamalarının, düşüncülerinin ve hissetmelerinin doğru yolu olarak öğretilen bir takım varsayımlar olarak tanımlamaktadır (Üçok, 1989: 310). Eren ise örgüt kùltürünü; örgüt kùltürünü temsil eden normlar ve değerler ile örgüt üyeleri tarafından paylaşılan güçlü bir kontrol aracı (Eren, 1993: 199) şeklinde tanımlamaktadır. Kısaca örgüt kùltürü,örgüt üyelerince paylaşılan ve birbirine aykırı olmayan bir sistemdir. Bu sistem örgüte özgü bir kişilik ve özellik kazandırmakta, onu diğer örgütlerden farklılaştırmakta ve bütün üyelerini ortak amaçlara yöneltip, onları kamçulamaktadır.

B. Kùltür Modelleri

1.Schein'in Kùltür Modeli

Schein'in kùltür modelinde örgüt kùltürünün üç boyutu vardır. Bunlar sırasıyla ;

a)Temel sayılıtlar (örgüt üyelerinin çevreyle ilişkileri, insan doğası, gerçeğin doğası (zaman, alan) insan eylemleri ve insan ilişkilerinin doğasıyla ilgili olan temel inançlar.)

b)Temel Değerler (örgüt üyelerinin, olay, durum ve davranışları değerlendirmede, yargılamada benimsemiş oldukları ölçütler.)

c)Artifaktlar (En rahat görülebilen yönünü oluşturmakta, teknoloji, üyeler tarafından sergilenen sanat, mitler, semboller, hikayeler, efsaneler ve görülebilen, işitilebilen davranış örüntülerinden oluşmaktadır.)

Bir örgüt kùltürü öğesi olarak temel sayılıtlar, örgüt üyelerinin kendilerini, başkalarını ve dünyayı algılama ve değerlendirme biçimi olarak tanımlanabilir (Şişman, 1994: 84). Yukarıda beş başlık altında toplanan temel sayılıtlar aşağıdaki paragraflarda ana çizgileriyle açıklanmaya çalışılmıştır.

(1) İnsan-Çevre İlişkilerinin Doğasına İlişkin Sayılılar: Konuya örgütsel yönden yaklaşılarak, örgüt üyelerinin örgütle ve birbiriyle olan ilişkileri dikkate alınacaktır. Bu bağlamda örgüt üyelerinin uyum, egemen olma ve uzlaşma gibi konularda ne tür eğilimler sergiledikleri üzerinde durulacaktır.

İnsanların içinde yaşadıkları çevreyle olan ilişkileri, ona egemen olma, onu kontrol altına alma, yönlendirme; ona boyun eğerek tabi olma yada onunla uyum içerisinde yaşama şeklinde gerçekleşebilecektir. İnsanların çevreleri ile olan bu ilişkilerinin niteliğinde yaşadıkları toplumların kültür yapılarının etkisi büyük olmaktadır. Örneğin; Amerikalılar kendilerini doğa üzerinde egemen olarak görürlerken, Japonlar doğa ile ahenk içerisinde yaşamayı tercih etmektedirler.

(2) Gerçeğin Doğasına İlişkin Sayılılar: Schein'ın gerçekle ilgili sınıflaması temel alındığında gerçek kavramı; fiziksel, bireysel ve sosyal gerçek olmak üzere üç biçimde ele alınabilir. Bunlar aşağıda kısaca açıklanmıştır.

(a) Fiziksel Gerçek: Nesnel, deneysel ve bilimsel gerçek diye de nitelendirebiliriz. Bu konuda farklı kültürlerin farklı sayılıtlara sahip olduğu söylenebilir. Örnek verecek olursak; Batı kültüründe fiziksel gerçeğin genelde deneysel ve olgusal olarak tanımlanabileceğine ve nesnel olarak ölçülebileceğine, doğu kültüründe ise bu gerçeğin genelde mantıksal, felsefi ve metafizik ilkelere açıklanabileceğine ilişkin sayılıtların egemen olduğu ileri sürülmüştür.

(b) Bireysel Gerçek: Burada bireylerin kendine özgü olarak kabu ettikleri gerçek ve doğruları yer alır. Bu gerçek, kişilerin yaşantı ve deneyimlerinin bir ürünü olarak ortaya çıkmakta ve göreceli bir nitelik taşımaktadır.

(c) Sosyal Gerçek: Kültürel sayılıtların en fazla üzerinde durular ögesidir. Grup üyelerinin gerçek bilgi ve kararlara nasıl ulaşılacağı konusunda kabul ettikleri inançları da kapsamaktadır. Bir grubu ilgilendiren bir konuda, grupla ilgili bir sorunun çözülmesinde, doğru bilgi, karar ve sonuç ulaşmada izlenecek sürecin nasıl olması gerektiğine ilişkin sayılıtlardır.

(3) İnsanın Doğasına İlişkin Sayılılar : Bir toplum insan doğasını iyi iyi ve kötü (tarafsız yada karmaşık) veya kötü olarak tanımlayabilmektedir. Araştırmalarda batı kültürlerinde insan doğasının yaratılış itibariyle genelde tarafsız olarak görüldüğü, buna karşılık bazı doğu kültürlerinde ise insanı genelde yaratılış itibariyle kötü bir varlık olarak görüldüğü ileri sürülmektedir.

(4) İnsan Eylemlerinin Doğasına İlişkin Sayılılar : İnsan faaliyetlerinin ilişkin sayılıtlardır. İnsanın ve grubun çevresiyle olan ilişkileri, gerçeğin doğası konusunda benimsediği temel sayılıtlara dayanmaktadır.

Burada iki tip, insan vardır. Bunlardan birincisi; bazı şeylerin kontrol altına alınabileceğini, değiştirilebileceğini, eksikliklerin giderilebileceğini bunun yanı sıra insanın mükemmel olabileceğini kabul etmekte; görev, etkinlik

sorumluluk, değişim ve yenilik üzerinde yoğunlaşmaktadır. Diğerisi ise; pasif, kaderci, çevrenin güçlü, insanın güçsüz olduğunu kabul etmekte, onu değiştirmeye kalkışmamakta, çevresinde var olanı aynen kabul etmektedir. Değişimi yıkıcı, yıkıcı ve bozucu olarak görmektedir.

(5) İnsan İlişkilerinin Doğasına İlişkin Sayılılar: Schein örgütsel yönden insan ilişkilerini; güç ve statüye dayalı hiyerarşik ilişkiler, grup yada birey merkezli ilişkiler, sosyal yada görev merkezli ilişkiler olmak üzere üçe ayırmıştır (Şişman, 1994: 100). Birçok araştırmacı Amerika'da bireyin çıkarının grup düşüncesinin önüne çıktığını ifade etmişlerdir. Zira Amerikan toplumunun bireyci bir karakter taşıdığı gözlenmiştir. Oysa Japonya'da bunun tam tersi bir durum söz konusu olup birey çıkarları grubun gerisinde tutulmaktadır. Ülkemizde ise dinsel ve kültürel normlar bireyin grubun gerisinde durmasını öngördüğü gözlenmektedir.

2. Yarışan Değerler Kültür Modeli

Örgüt kültürünü belirlemeye ilişkin bir başka model de, R. Deshpande, J. U. Farley ve F. F. Webster'in kullandığı "Yarışan Değerler" adı verilen modeldir.

Yarışan Değerler modelinde dört kültür tipi söz konusudur. Şekil I incelendiğinde, dikey eksenlerde organik süreçlerden mekanik süreçlere doğru bir süreklilik göze çarpmaktadır, örgütler için önemli olan değerler bir uçta esneklik, sürat ve uyumdan, öbür uçta istikrar, kontrol ve düzene doğru değişmektedir. Diğer eksenlerde ise örgütsel önemi göreceli olan dahili durum (faaliyetlerin iyileştirilmesi, entegrasyon) ve harici pozisyonlanma (rekabet, çevresel farklılaşma) tanımlanmaktadır.

Birçok firma bu farklı kültür tiplerinden birkaçının özelliklerini bünyesinde bulundurmaktadır. Pazar kültürü, rekabet avantajlarını ve pazar üstünlüğünü ön planda tutan kültürdür. Diğer uçtaki hiyerarşi kültüründe tahmin edilebilirlik ve işlerin kolayca yürümesi söz konusudur. Adokrasi kültüründe ise; yenilikçilik, girişimcilik ve risk alma değer verilen özelliklerdir. Klan kültürü ise; bağlılık, gelenek ve dahili durumun aynen sürdürülmesi eğilimi ile tanımlanmaktadır (Döğerlioğlu, 1995: 107-108).

3. Geert Hofstede'in Kültür Modeli

Hofstede ulusal kültürün, örgütlerin amaç ve beklentileri üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaya çalışmıştır (Vickerstaff, 1992 : 34). Bu çerçevede toplumsal değerlerin işletmeler için sonuçlarını dört temel boyut açısından ele almaktadır.

a. Hiyerarşik Mesafe-Güç Dağılımı: Hiyerarşik mesafenin kısa olduğu örgütlerde eşitsizlikler azaltılmıştır. Herkes karşılıklı bağımlılık içerisinde. Alt kademelerdekiler üstlerinin kendileri gibi birer insan olduklarını düşünürler. Bu tip örgütlenmenin diğer karakteristik özellikleri; üstlere kolaylıkla ulaşılma, herkesin eşit hakka sahip olması, katılım ve dayanışmanın olması,

örgütün merkezi olmaması, hiyerarşik piramidin basık olması ve iletişimin aşağıdan yukarıya doğru yaygın olması şeklinde sıralanabilir.

ORGANİK SÜREÇLER (Esneklik, Sürat, Uyum)	
TİP: KLAN BASKIN ÖZELLİKLER : Beraberlik, Katılımcılık, Takım Çalışması, Aile Duygusu LİDER STİLİ : Bilgi, Kolaylaştırıcı, Baba Figürü. BAĞLANMA : Bağlılık, Gelenek, Kişiler Arası Beraberlikler. STRATEJİK ÖNEM : İnsan Kaynaklarını Geliştirme. Örgütsel Bağlılık, Moral.	TİP : ADOKRASİ BASKIN ÖZELLİKLER : Girişimcilik, Yaratıcılık, Uyumluluk LİDER STİLİ : Girişimci, Yenilikçi Risk Alıcı. BAĞLANMA : Girişimcilik, Esneklik, Risk. STRATEJİK ÖNEM : Yenilikler, Büyüme, Yeni Kaynaklar.
TİP: HİYERARŞİ BASKIN ÖZELLİKLER : Kurallar, Düzenlemeler, Tekdüzen. LİDER STİLİ : Koordinatör, idareci BağLANMA : Kurallar, Politikalar Ve Prosedürler. STRATEJİK ÖNEM : İstikrar Tahmin Edilebilirlik, Kalıcılık	TİP : PAZAR BASKIN ÖZELLİKLER : Rekabet, Amaç Başarma LİDER STİLİ : Karar veren, Başarıya Dönük. BAĞLANMA : Amaçlara Yönelik, Üretim, Rekabet. STRATEJİK ÖNEM : Rekabet Avantajı ve Pazar Üstünlüğü.
MEKANİK SÜREÇLER (Kontrol, Düzen, İstikrar.)	

Şekil: Örgüt Kültürü Tipleri İçin Bir Model.

Hiyerarşik mesafenin uzun olduğu örgütlerde eşitsizlik yaygındır sadece bazıları bütünüyle bağımsızdır. İnsanların çoğu diğerlerine bağımlıdır alt kademedekiler üstlerinin tamamıyla ayrı bir kategoriye mensup olduğunu düşünürler, üstlere ulaşamaz, üst kademe imtiyazlı olmaya hak kazanır katılımcılık yoktur, piramit yüksek ve dolayısıyla yukarıya doğru iletişim sınırlıdır.

b. Belirsizlik Kontrolü : Belirsizlik bireylerde yüksek kaygı yaratmakta iş gerilimini yükseltmekte ve örgüt üyelerini yenilikten kaçınır hale getirmektedir. Bu durumda örgüt üyesi işletmesinde çalışmayı tercih etmekte kişisel olarak az riske girmekte, işinde ilerleme arzusu zayıf olmakta, kurallar asla ihlal etmemekte, organizasyonda çatışmalardan kaçınmak istemektedir tersi durumda ise düşük kaygı olmakta, risk alma eğilimi artmakta, belirli ölçüde stres kişiler için motivasyon kaynağı olup, değişim daha çabuk kabu

edilmektedir. Ayrıca karar alıcı olma teknik uzmanlık kariyerine tercih edilmekte işte ilerleme arzusu yüksek, kendini gerçekleştirme ihtiyacı doğmaktadır.

c. Bireyci- Kollektif Zihniyet : kollektif davranma zihniyetinin hakim olduğu bir örgütte, bir gruba ait olmaya önem verileceği için örgüte bağlılık gösterilecektir. Bu bağlamda kurumsal yada örgütsel bağlılığın egemen bir kültürel değer olduğu toplumlardaki örgütlerde, merkezîleşme eğilimi azalacak, gevşetilmiş ve içselleştirilmiş bir denetim sistemi oluşturulacaktır (Wasti, 1995 : 505). Örgütteki genel eğilim birlikte düşünme ve davranma yönünde olacak, ve "biz" bilinci tercih edilecektir.

Bireyci bir zihniyetin hakim olduğu toplumlarda ise bağımsız hareket etme eğilimi yüksek olup "ben" bilinci tercih edilmekte, kişisel çıkarlar ve kendini gerçekleştirme ön plana çıkmakta ve birey kendi kişisel kanaatlerini geliştirmektedir.

d. Eril-Dişil Özellikler : Toplumda farklı cinsler hakkındaki temel sayılıtların ve farklı cinslerin önem verdikleri farklı değerleri ifade etmektedir. Hofstede'e göre; eğer bir toplumda atılgan, para elde etme ve materyalist eğilimler egemen değerler olarak öne çıkıyorsa insana verilen önem arka plana kalıyorsa, bu toplumların değerlerinin eril kültürü öne aldığı söylenebilir (Sargut, 1994 : 113).

Dişil kültürün göstergeleriye; dostça bir atmosfer, iyi çalışma koşulları, iyi ilişkiler ve işbirliği konuları, insana verilen önem, yaşamın genel niteliğini önde tutmak biçiminde ortaya çıkmaktadır.

III. Araştırmanın Amacı ve Örneklemi

Bu araştırmanın amacı, araştırmaya katkıda bulunan şirketlerin örgüt kültürünün tespiti ve alt kademedeki çalışanlara iletilip iletilmediğinin incelenmesidir.

Anket Ege Giyim Sanayicileri tarafından tavsiye edilen İzmir ili sınırları içerisinde faaliyet gösteren iki üretim işletmesinde gerçekleştirilmiş olup söz konusu işletmeler kendi bünyelerinde Toplam Kalite Yönetimini uygulamaktadırlar. Anketimizin bir kısmı üst ve orta kademe yöneticilere diğer bir kısmı ise üretim hattında çalışanlara uygulanmıştır.

IV. Araştırmada Kullanılan Anket Formu

Anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Schein'in temel sayılıtlarından olan işin doğası ile ilgili ideal iş kavramı başlığı altında, gerçeğin doğası ile ilgili doğru karar verebilme başlığı altında ve insan ilişkileri doğası ile ilgili bir kurumun başarısına etki eden faktörler başlığı altında olmak üzere önem derecesine göre sıralama usulü üç soru sorulmuştur.

İkinci bölümde toplumsal değerleri belirlemek için, Hofstede'in örgütsel davranış ve yapılaşmayı etkilediğini savunduğu güç-mesafe ilişkileri,

belirsizlikten kaçınma kolektif davranma-bireycilik, eril ve dişil özelliklerle ilgili Likert tipi on beş soru yer almıştır.

Üçüncü bölümde şirket kültürünün belirlenmesine yardımcı olmak için R. Deshpande; J.U. Farley ve F.E. Webster'ın kullandığı Yarışan Değerler ad verilen model kullanılmıştır. Burada işletmenin örgüt kültürünün dört boyutunu belirlemeye yönelik on altı kültür değişkeni yer almıştır. Örgüt tipi, liderlik örgütü bir arada tutan hususlar ile örgütte önem verilenler şeklinde adlandırabileceğimiz bu dört boyut örgütün kültürünü belirlemek üzere kullanılmıştır. Örgüt kültürleri Klan (A), Adokrasi (B), Hiyerarşi (C) ve Pazar (D) tipi kültürler olarak sınıflandırılmıştır.

V. Araştırma Verilerinin Analizi

Bu araştırmanın verileri birincil kaynakta gerçekleştirilmiş ve oluşumu yukarıda açıklanan bilgiler işığında yapılandırılmış bir ankette toplanmıştır. Anket sonuçlarının değerlendirilmesinde anketin istatistiksel sonuçları işığ altında gerek yöneticilerle gerekse alt kademe çalışanlarıyla yapılan yüz yüze görüşmeler dikkate alınarak yoruma gidilmiştir.

Birinci bölümde, verilen şıkların önem derecesine göre birden beş kadar sıralandırılması istenmiş ve SPSS'e veriler yüklenerek yüzde yöntemine göre çıktıları alınmıştır. Bu çalışma Tablo 2 ve Tablo 3' de yer almaktadır.

İkinci bölümde, verilerin istatistiksel açıdan değerlendirilmesinde Ki Kare analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu analiz yapılırken bilgi ve veriler çapraz Tablolar halinde düzenlenmiş ve Ki-Kare değerleri hesaplanmıştır. Bu hesaplama işleminde aşağıdaki hipotezler kurulmuştur.

Ho: Değişkenler arasında bağlantı yoktur.

H1 : Değişkenler arasında bağlantı vardır.

Yukarıdaki hipotezler %5 anlam düzeyinde test edilmiş ve sonuçlar bulunan değerler ile karşılaştırılarak değişkenler arasında bağlantı olup olmadığ incelenmiştir. Bu çalışma Tablo 4, 5, 6 ve 7'de yer almaktadır.

Üçüncü bölümde ise, üst ve orta kademe yönetici ile alt kademe çalışanların A,B,C ve D' ye verdiği puanları kendi içerisinde toplanmıştır. Bunun işığında şirkette en yüksek puanı hangi grup aldıysa örgüt kültürü tip ona göre belirlenmiştir. Bu Tablo 8, 9,10,ve 11'de yer almaktadır.

Ankete katılan iki şirketi ayrı ayrı ele alarak üzerinde anke uyguladığımız kısmı tanımaya yönelik sorular aşağıdaki frekans dağılım Tablosunda yer almaktadır.

Tablo 2 ve 3'te birinci bölümün anket sonuçları yer almaktadır. İll olarak Beyaz Eşya şirketi'nin verilerini inceleyeceğiz.

Tablo 2'deki bulgulara göre, Beyaz Eşya şirketi'nde ideal iş kavram başlığı altında; mesleğinde yükselme %40 (n=30) ile birinci sırada, ailesinin zaman ayırabilme %26.7 (n=30) ile ikinci sırada, iyi fiziksel çalışma koşullarına sahip olmak %36.7 (n=30) ile üçüncü sırada, çok para kazanmay.

elverişli olma %26.7 (n=30) ile dördüncü sırada, işten atılma riski %50 (n= 30) ile beşinci sırada, yer almaktadır.

İkinci Tablonun diğer bir sorusu olan gerçeğin doğası ile ilgili, işletmede doğru karar verebilme başlığı altında; konu ile ilgili bilgi toplanmalı ve tartışılmalı %64.5 (n=30) ile birinci sırada, ilgili yönetsel metinlere bakılmalı %35.5 (n=30) ile ikinci sırada,uzman görüşü alınmalı %25.8 (n=30) ile üçüncü sırada, üst yöneticilerin görüşü alınmalı %35.5 (n=30) ile dördüncü sırada, geçmiş uygulama ve alışkanlıklara bakılmalı %45.2 (n=30) ile beşinci sırada yer almaktadır.

Tablo 1-*Frekans Dağılım Tablosu*

	Beyaz Eşya Şirketi		Tekstil Şirketi	
CİNSİYET				
Erkek	% 58.5	24	% 41.2	14
Kız	% 41.5	17	% 58.8	20
YAŞ				
20-25 Yaş	% 31.7	13	% 58.8	20
26-30 Yaş	% 29.3	12	% 29.6	7
31-35 Yaş	% 12.2	5	% 8.8	3
36-40 Yaş	% 22	9	% 8.8	3
441-Üzeri Yaş	% 4.9	2	% 2.9	1
EĞİTİM				
İlkokul	% 4.9	2	% 41.2	14
Lise	% 31.7	13	% 35.3	12
Meslek Yüksekokulu	% 14.6	6	-	-
Fakülte	% 43.9	18	% 23.5	8
Yüksek Lisans	% 4.9	2	-	-
HİYERARŞİK KONUM				
Üst Kademe Y.	-	-	% 11.8	4
Orta Kademe Y.	% 58.5	24	% 23.5	8
Alt Kademe Ç.	% 41.5	17	% 64.7	22
TOPLAM		41		34

Tablo 2-Beyaz Eya Şirketinin Analiz Sonuçları

	1		2		3		4		5		Std. Hata	Std. Sapma
	%	-	%	-	%	-	%	-	%	-		
İşin Doğasıyla İlgili İdeal İş Kavramı	40	12	16.7	5	16.7	5	16.7	5	20	6	0.251	1.377
İnsanın mesleğinde yükselmesine elverişli olmalıdır	10	3	13.3	4	10	3	16.7	5	50	15	0.263	1.440
İşten atılma riski en az olmalıdır	16.7	5	20	6	20	6	26.7	8	16.7	5	0.249	1.363
Çok para kazanmaya elverişli olmalıdır	13.3	4	23.3	7	36.7	11	16.7	5	10	3	0.213	1.167
İyi fiziksel çalışma koşullarına sahip olmalıdır	20	6	26.7	8	16.7	5	20	6	16.7	5	0.257	1.408
İnsanın kendisine, ailesine zaman ayırabilmesine elverişli olmalıdır.												
Cereğin Doğasıyla İlgili İşletmelerde Doğru Karar Verebilme												
Konuyla ilgili bilgi toplamalı ve tartışmalıdır	64.5	20	12.9	4	12.9	4	3.2	1	6.5	2	0.217	1.210
Uzman görüşü alınmalıdır	16.1	5	32.3	10	25.8	8	16.1	5	9.7	3	0.218	1.216
İlgili yönetsel metinlere bakılmalıdır	3.2	1	35.5	11	25.8	8	22.6	7	12.9	4	0.202	1.124
Üst Yöneticilerin görüşü alınmalıdır	12.9	4	12.9	4	12.9	4	35.5	11	25.8	8	0.245	1.363
Geçmiş uygulama ve alışkanlıklara bakılmalıdır	3.2	1	6.5	2	22.6	7	22.6	7	45.2	14	0.202	1.125
İnsan İlişkileri Doğasıyla İlgili Bir Kurumun Başarısına Etki Eden Faktörler												
Süreklili yönetici-personel görüş alışverişi olmalı	54.8	17	22.6	7	12.9	4	9.7	3	-	-	0.184	1.023
Personel arasında iyi bir işbirliği alışkanlığı olmalı	19.4	6	48.4	15	19.4	6	6.5	2	6.5	2	0.193	1.077
Personelin her biri görevinde uzman olmalıdır	16.1	5	16.1	5	35.5	11	19.4	6	12.9	4	0.225	1.251
İşinde başarılı olanlar olmayanlara yardım etmeli	6.5	2	3.2	1	19.4	6	48.4	15	22.6	7	0.190	1.055
Personel arasında bir yarışma olmalıdır	3.2	1	9.7	3	12.9	4	16.1	5	58.1	18	0.213	1.186

Tablo 3-Tekstil şirketinin Analiz Sonuçları

	1		2		3		4		5		Std. Sapma
	%		%		%		%		%	Hata	
İşin Doğasıyla İlgili İdeal İş Kavramı	30	9	30	9	3.3	1	16.7	5	20	16	0.285
İnsanın mesleğinde yükselmesine elverişli olmalıdır	33	1	10	3	23.3	7	13.3	4	50	15	0.222
İşten atılma riski en az olmalıdır	6.7	2	6.7	2	36.7	11	33.3	10	16.7	5	0.196
Çok para kazanmaya elverişli olmalıdır	20	6	30	9	20	6	23.3	7	6.7	2	0.227
İyi fiziksel çalışma koşullarına sahip olmalıdır	40	12	23.3	7	16.7	5	13.3	4	6.7	2	0.238
İnsanın kendisine, ailesine zaman ayırabilmesine elverişli olmalıdır.											
Gerçeğin Doğasıyla İlgili İşletmelerde Doğru Karar Verilme											
Konuyla ilgili bilgi toplama ve tartışmalıdır	53.3	16	36.7	11	3.3	1	3.3	1	3.3	1	0.175
Uzman görüşü alınmalıdır	13.3	4	33.3	10	36.7	11	10	3	6.7	2	0.195
İlgili yönetsel metinlere bakılmalıdır	-	-	10	3	26.7	8	20	9	33.3	10	0.184
Üst Yöneticilerin görüşü alınmalıdır	23.3	7	10	3	26.7	8	33.3	10	6.7	2	0.237
Geçmiş uygulama ve alışkanlıklara bakılmalıdır	10	3	10	3	6.7	2	23.3	7	50	15	0.253
İnsan İlişkileri Doğasıyla İlgili Bir Kurumun Başarısına Etki Eden Faktörler											
Süretili yönetici-personel görüş alışverişi olmalı	43.3	13	16.7	5	20	6	20	6	-	-	0.220
Personel arasında iyi bir işbirliği alışkanlığı olmalı	30	9	43.3	13	23.3	7	3.3	1	-	-	0.152
Personelin her biri görevinde uzman olmalıdır	20	6	13.3	4	40	12	20	6	6.7	2	0.217
İşinde başarılı olanlar olmayanlara yardım etmeli	6.7	2	23.3	7	10	3	43.3	13	16.7	5	0.223
Personel arasında bir yarışma olmalıdır	-	-	-	1	6.7	2	13.3	4	76.7	23	0.140

Tablo 2'in son sorusu ise; insan ilişkileri doğası ile ilgili bir kurumun başarısına etki eden faktörler başlığı altında, sürekli yönetici-personel görüş alışverişi olmalı %54.8 (n=30) ile birinci sırada, personel arasında iyi bir işbirliği alışkanlığı olmalı %48.4 (n=30) ile ikinci sırada, personelin her biri görevinde uzman olmalı %35.5 (n=30) ile üçüncü sırada işinde başarılı olanlar olmayanlara yardım etmeli %48.4 (n=30) ile dördüncü sırada, personel arasında bir yarışma olmalı %58.1 (n=30) ile beşinci sırada yer almaktadır.

Şimdi de Tekstil Şirketi'nin verilerine göz atacağız.

Tablo 3'de görüldüğü gibi işin doğasıyla ilgili ideal iş kavramı başlığı altında; insanın kendisine, ailesine zaman ayırabilmeye elverişli olmalı %40 (n=30) ile birinci sırada, mesleğinde yükselmeye elverişli olmalı %30 (n=30) ile ikinci sırada, çok para kazanmaya elverişli olmalı %36.7 (n=30) ile üçüncü sırada, işten atılma riski en az olmalı %50 (n=30) ile beşinci sırada, iyi fiziksel çalışma koşullarına sahip olmalı %30 (n=30) ile ikinci sırada yer almaktadır.

Tablo 3'ün ikinci sorusu ise; gerçeğin doğası ile ilgili. işletmede doğru karar verebilme başlığı altında; konu ile ilgili bilgi toplanmalı ve tartışılmalı %53.3 (n=30) ile birinci sırada, uzman görüşü alınmalı %36.7 (n=30) ile ikinci sırada, ilgili yönetsel metinlere bakılmalı %33.3 (n=30) ile üçüncü sırada, üst yöneticilerin görüşü alınmalı %33.3 (n=30) ile dördüncü sırada, geçmiş uygulama ve alışkanlıklara bakılmalı %50 (n=30) ile beşinci sırada yer almaktadır.

Tablo 3'ün son sorusu ise; insan ilişkileri doğası ile ilgili bir kurumun başarısına etki eden faktörler başlığı altında, sürekli yönetici-personel görüş alışverişi olmalı %43.3 (n=30) ile birinci sırada, personel arasında iyi bir işbirliği alışkanlığı olmalı %43.3 (n=30) ile ikinci sırada, personelin her biri görevinde uzman olmalı %40 (n=30) ile üçüncü sırada işinde başarılı olanlar olmayanlara yardım etmeli %43.3 (n=30) ile dördüncü sırada, personel arasında bir yarışma olmalı %76.7 (n=30) ile beşinci sırada yer almaktadır.

Anketimizin ikinci bölümünde cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve hiyerarşik konumu Likert tipi on beş soruya verilen yanıtlar arasında bağlantı olup olmadığı araştırılmıştır. Sonuçlar Tablo 4, 5, 6 ve 7'de görülmektedir. Yöneltilen sorularla cinsiyet arasında ilişki olup olmadığı saptanmaya çalışılmış ve yanıtların değerlendirilmesi sonucunda Tablo 5 elde edilmiştir.

Tablo 4: Cinsiyetle Verilen Yanıtlarda Bağlantı

	Ki-Kare K ² -HES	K ² TABLO	Significance
1)İnsanlar amirlerinin her konuda yanlış olduğunu düşünürlerse, katılmadıklarını söylemekten çekinmezler	2.55914	9.49	0.63408
2)İşletmemizde hepimiz kendi işimizi ilgilendiren kararlar hakkında söz söylemeye eşit fırsatımız vardır	0.86968	9.49	0.92943
3)Amirin kendi kendine karar almasındansa ilgiti herkesin karara katılması daha doğrudur.	4.65373	9.49	0.32471
4)Çalışanlar karar vermeden önce akıl danışan amirlere saygılarını yitirirler	5.29572	9.49	0.25828
5)İş yerinde kendimi genellikle gergin hissetmem	3.02693	9.49	0.55333
6)Sonuç ne olursa olsun tüm kuralların harfi harfine yerine getirilmesi taraftarıyım.	5.28496	9.49	0.25929
7)İşletmemizde iyi bir eleman amirine önemli konularda karşı çıkmayandır.	4.94332	9.49	0.29316
8)Başka bir işverenle biraz daha fazla paraya çalışma teklifi bana iş değiştirmeyi ciddi bir şekilde düşündürmez	1.07801	9.49	0.89775
9)Bir işi tek başına yapmaktansa, grup halinde yapmayı tercih ederim	6.3971	9.49	0.17122
10)İşimde sadece kendim için değil, firma içinde çaba sarf ettiğimi hissetmek isterim	10.72112	9.49	0.02988
11)Genelde insanlar, çalışmaktan pek hoşlanmazlar	12.92987	9.49	0.01162
12)Gene de insanlar kendileri edildiklerini zaman görevlerini gereği gibi yapmazlar	6.24759	9.49	0.18141
13)Genelde insanlar çalışmaktan pek hoşlanmazlar	0.71967	9.49	0.94888
14)Genelde insanlar başkalarıyla işbirliği yapma eğilimindedirler	6.34121	9.49	0.17507
15)Genelde insanlar, eğitim sayesinde mükemmel birer varlık olabilirler.	2.25666	9.49	0.68867

Sorulara verilen yanıtlarla, cinsiyet arasında bir ilişkinin olup olmadığı test edildiğinde on ve on birinci sorularda H_1 hipotezi kabul edilmektedir. Diğer sorularda ise H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Buna göre “işimde sadece kendim için değil, firma için de çaba sarf ettiğimi hissetmek isterim” şeklindeki ifadeye cinsiyet bakımından verilen yanıtlarda erkeklerin %62’si katılıyorum, %35’ kesinlikle katılıyorum, bayanların %50’si kesinlikle katılıyorum ve %32’s katılıyorum seçeneklerinde yoğunlaştıkları gözlenmiştir.

On birinci sırada yer alan, “genelde insanlar çalışmaktan pek hoşlanmazlar” ifadesine erkeklerin %52’si katılmıyorum %27’si katılıyorum bayanların %32’si kesinlikle katılmıyorum, %32’si ise katılmıyorum seçeneklerinde yoğunlaşmıştır.

Sorulara verilen yanıtlar ile hiyerarşik konum arasında ilişkinin olup olmadığı belirlenmeye çalışılmış ve Tablo 5 elde edilmiştir.

Sorulara verilen yanıtlarla hiyerarşik konum arasında bir ilişkinin olup olmadığı test edildiğinde 1, 2, 5, 13 ve 15’inci sıradaki sorularla verilen yanıtlar arasında H_1 hipotezi kabul edilmektedir. Buna göre “insanlar amirlerinin bir konuda yanlışı olduğunu düşünürlerse katılmadıklarını söylemekte çekinmezler” ifadesinde; üst kademe yöneticilerinin %100 katılıyorum, orta kademe yöneticilerinin %28’i katılıyorum, %28’i kesinlikle katılıyorum ve %28’i katılmıyorum seçeneklerini işaretlerken, alt kademe çalışanların %31’ kesinlikle katılmıyorum ve %33’ü katılmıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir.

İkinci sırada yer alan “hepimizin kendi işimizi ilgilendiren kararlar hakkında söz söylemeye eşit fırsatımız vardır” şeklindeki ifadeye ilişkin üst kademe yöneticilerinin %75’i katılıyorum, orta kademe yöneticilerinin %44’ü katılıyorum, %25’i kesinlikle katılıyorum seçeneklerini işaretlerken, alt kademe çalışanların %26’sı kesinlikle katılmıyorum, %29’u katılmıyorum ve %26’sıda katılıyorum seçeneklerinde yoğunlaşmışlardır.

Beşinci sırada yer alan “işyerinde kendimi genelde gergin hissetmemi” ifadesine yönelik olarak üst kademe yöneticilerin %50’si katılmıyorum, %25’ kesinlikle katılmıyorum, orta kademe yöneticilerin %60’ı katılıyorum, alt kademe çalışanların %38’i katılıyorum ve %26’sı katılmıyorum seçeneklerinde yoğunlaşmışlardır.

On üçüncü sırada yer alan “insanlar kontrol edilmedikleri zaman görevlerini gereği gibi yapmazlar” ifadesinde üst kademe yöneticilerinin %50’s kararsız (astlarına güvenmekte tereddüt ederken), orta kademe yöneticilerinin %38’i katılmıyorum ve %28’i katılıyorum, alt kademenin %28’i katılıyorum %26’sı kesinlikle katılıyorum, %23’ü kesinlikle katılmıyorum ve %18’i de katılmıyorum seçeneklerinde yoğunlaşan bir görünüm arz ettikleri görülür.

Tablo 5: Hiyerarşik Konumla Verilen Yanıtlar Arasındaki Bağlantı

	Ki-Kare K ² HES	K ² TABLO	Significance
1) İnsanlar amirlerinin her konuda yanlışı olduğunu düşünürlerse, katılmadıklarını söylemekten çekinmezler	32.09466	15.51	0.00009
2) İşletmemizde hepimiz kendi işimizi ilgilendiren kararlar hakkında söz söylemeye eşit fırsatımız vardır	20.27473	15.51	0.00935
3) Amirin kendi kendine karar almasındansa ilgili herkesin karara katılması daha doğrudur.	6.25557	15.51	0.61863
4) Çalışanlar karar vermeden önce akıl danışan amirlere saygularını yitirirler	12.15550	15.51	0.14440
5) İş yerinde kendimi genellikle gergin hissetmem	17.39958	15.51	0.02621
6) Sonuç ne olursa olsun tüm kuralların harfi harfine yerine getirilmesi taraftarıyım.	10.70726	15.51	0.20701
7) İşletmemizde iyi bir eleman amirine önemli konularda karşı çıkmayandır.	7.71102	15.51	0.46220
8) Başka bir işverenle biraz daha fazla paraya çalışma teklifi bana iş değiştirmeyi ciddi bir şekilde düşündürmez	5.06252	15.51	0.75087
9) Bir işi tek başına yaptıktanasa, grup halinde yapmayı tercih ederim	6.52173	15.51	0.58900
10) İşimde sadece kendim için değil, firma içinde çaba sarf ettiğimi hissetmek isterim	7.09227	15.51	0.52671
11) Genelde insanlar, çalışmaktan pek hoşlanmazlar	5.81816	15.51	0.66759
12) Genelde insanlar kendileri edildedikleri zaman görevlerini gereği gibi yapmazlar	14.71657	15.51	0.06490
13) Genelde insanlar çalışmaktan pek hoşlanmazlar	16.71502	15.51	0.03322
14) Genelde insanlar başkalarıyla işbirliği yapma eğilimindedirler	10.57852	15.51	0.22674
15) Genelde insanlar, eğitim sayesinde mükemmel birer varlık olabilirler.	20.20291	15.51	0.00960

On beşinci sırada yer alan “insanlar eğitim sayesinde mükemmel bireyler olabilirler” ifadesinde ise, üst kademe yöneticilerinin %75’i katılıyorum orta kademe yöneticilerinin %38’i katılıyorum, %22’si kesinlikle katılıyorum alt kademe çalışanların %41’i kesinlikle katılıyorum, %26’sı katılıyorum ve %26’sı kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir.

Yöneltilen sorularla yaş arasındaki ilişkinin mevcut olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Yanıtların değerlendirilmesi sonucunda Tablo 6 elde edilmiştir.

Tablodan da anlaşılacağı üzere verilen yanıtlar ile yaş arasında ilişkinin olup olmadığı test edildiğinde H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Yani yaş ile verilen yanıtlar arasında ilişki yoktur. Sorulara verilen yanıtlar ile eğitim düzeyi arasında bir ilişkinin olup olmadığı saptanmaya çalışılmış ve yanıtların değerlendirilmesi sonucunda Tablo 7 elde edilmiştir.

Tablo 7’den de anlaşıldığı gibi verilen yanıtlarla eğitim düzeyi arasında bir ilişkinin olup olmadığı test edildiğinde 1, 4, 12 ve 14’üncü sorularda H_1 hipotezi kabul diğer sorularda verilen yanıtlarla eğitim düzeyi arasında ilişkinin olup olmadığı test edildiğinde H_0 hipotezi kabul edilmektedir.

Birinci sırada yer alan “insanlar amirlerinin bir konuda yanlışı olduğunu düşünürlerse katılmadıklarını söylemekten çekinmezler” ifadesinde ilköğretim mezunlarının %38’i kesinlikle katılmıyorum, %19’u katılmıyorum ve %25’i katılıyorum, lise mezunlarının %36’sı katılmıyorum ve %28’i kararsızım, MYC mezunlarının %50’si katılmıyorum ve %33 kesinlikle katılmıyorum, fakülte mezunlarının %42’si katılıyorum, %27’si katılmıyorum ve %23’ü kesinlikle katılıyorum, yüksek lisans mezunlarının %100’ü kesinlikle katılıyorum şıklarında yoğunlaşmışlardır. Bu soruya verilen yanıtın hem eğitim düzeyi hem de hiyerarşik konum bakımından test edildiğini H_1 hipotezinin kabul edildiği tespit edilmiştir.

Tablo 6: Yaş İle Verilen Yanıtlar Arasındaki Bağlantı

	Ki-Kare K ² HES	K ² TABLO	Significance
1)İnsanlar amirlerinin her konuda yanlışı olduğunu düşünürlerse, katılmadıklarını söylemekten çekinmezler	11.72058	26.30	0.76298
2)İşletmemizde hepimiz kendi işimizi ilgilendiren kararlar hakkında söz söylemeye eşit fırsatımız vardır	18.65103	26.30	0.28717
3)Amirin kendi kendine karar almasındansa ilgili herkesin karara katılması daha doğrudur.	24.57950	26.30	0.07759
4)Çalışanlar karar vermeden önce akıl danışan amirlere saygılarını yitirirler	1502485	26.30	0.52282
5)İş yerinde kendimi genellikle gergin hissetmem	26.10393	26.30	0.05258
6)Soruç ne olursa olsun tüm kuralların harfi harfine yerine getirilmesi taraftarıyım.	18.59267	26.30	0.29005
7)İşletmemizde iyi bir eleman amirine önemli konularda karşı çıkmayandır.	19.29487	26.30	0.25367
8)Başka bir işverenle biraz daha fazla paraya çalışma teklifi bana iş değiştirmeyi ciddi bir şekilde düşündürtmez	21.15623	26.30	0.17258
9)Bir işi tek başına yapmaktansa, grup halinde yapmayı tercih ederim	14.63095	26.30	0.55182
10)İşimde sadece kendim için değil, firma içinde çaba sarf ettiğimi hissetmek isterim	15.96585	26.30	0.45535
11)Genelde insanlar, çalışmaktan pek hoşlanmazlar	14.98222	26.30	0.52594
12)Genelde insanlar kendileri edildedikleri zaman görevlerini gereği gibi yapmazlar	19.79892	26.30	0.22941
13)Genelde insanlar çalışmaktan pek hoşlanmazlar	11.28092	26.30	0.79182
14)Genelde insanlar başkalarıyla işbirliği yapma eğilimindedirler	15.63759	26.30	0.47853
15)Genelde insanlar, eğitim sayesinde mükemmel birer varlık olabilirler.	16.82295	26.30	0.39714

Dördüncü sırada yer alan “çalışanlar karar vermeden önce akıl danışar amirlere saygılarını yitirirler” ifadesini, ilkökul mezunlarının %25’ katılmıyorum, %25’i katılıyorum, %19’u kesinlikle katılmıyorum, %19’ı kesinlikle katılıyorum ve %12’side kararsız kalmıştır. Lise mezunlarının %40’ katılmıyorum, %36’sı kesinlikle katılmıyorum, MYO mezunlarının %50’s kararsız, %33’ü katılmıyorum, %17’si katılıyorum, fakülte mezunlarının %42’s kesinlikle katılmıyorum, %38’i katılmıyorum, yüksek lisansların yüzde yüzi kesinlikle katılmıyorum şıklarında yoğunlaşmıştır.

On ikinci sırada yer alan “genelde insanlar pek sorumluluk almak istemezler” ifadesinde ilk okul mezunlarının %44’ü katılmıyorum; %25’ kesinlikle katılıyorum, %19’u kararsız, lise mezunlarının %48’i katılmıyorum %24’ü kararsız, MYO mezunlarının %33’ü katılmıyorum, %33’ü katılıyorum fakülte mezunlarının %46’sı katılıyorum, %27’si katılıyorum, %15’i kesinlikle katılmıyorum, yüksek lisans mezunlarının %50’si kesinlikle katılmıyorum ve %50’si kararsız kalmıştır.

On dördüncü sırada yer alan “genelde insanlar başkalarıyla işbirliği yapma eğilimindedirler” ifadesinde ilk okul mezunlarının %50’si katılıyorum %38’i katılmıyorum, lise mezunlarının %36’sı kararsız, %20’si katılıyorum %20’si kesinlikle katılıyorum, MYO mezunlarının %50’si katılıyorum, %33’i kesinlikle katılıyorum, fakülte mezunlarının %38’i kararsız, %38’i katılıyorum yüksek lisans mezunlarının yüzde yüzi katılıyorum seçeneklerin işaretlemişlerdir.

Anketimizin üçüncü bölümünde yer alan onaltı değişken, örgütün A, B C ve D olmak üzere dört boyutunu ölçmektedir.

Tablo 7: Eğitim İle Verilen Yanıtlar Arasındaki Bağlantı

	Ki-Kare K ² HES	K ² TABLO	Significance
1) İnsanlar amirlerinin her konuda yanlışı olduğunu düşünürlerse, katılmadıklarını söylemekten çekinmezler	36.65022	26.3	0.00235
2) İşletmemizde hepimiz kendi işimizi ilgilendiren kararlar hakkında söz söylemeye eşit fırsatımız vardır	23.86585	26.3	0.09248
3) Amirin kendi kendine karar almasındansa ilgili herkesin karara katılması daha doğrudur.	16.72713	26.3	0.40346
4) Çalışanlar karar vermeden önce akıl danışan amirlere saygılarını yitirirler	26.48826	26.3	0.04753
5) İş yerinde kendimi genellikle gergin hissetmem	20.86399	26.3	0.18380
6) Sonuç ne olursa olsun tüm kuralların harfi harfine yerine getirilmesi taraftarıyım.	15.06385	26.3	0.51997
7) İşletmemizde iyi bir eleman amirine önemli konularda karşı çıkmayandır.	23.56104	26.3	0.09954
8) Başka bir işverenle biraz daha fazla paraya çalışma teklifi bana iş değiştirmeyi ciddi bir şekilde düşündürtmez	16.48954	26.3	0.41935
9) Bir işi tek başına yapmaktansa, grup halinde yapmayı tercih ederim	18.61325	26.3	0.28923
10) İşimde sadece kendim için değil, firma içinde çaba sarf ettiğimi hissetmek isterim	16.08992	26.3	0.44670
11) Genelde insanlar, çalışmaktan pek hoşlanmazlar	16.42208	26.3	0.42391
12) Genelde insanlar kendileri edildedikleri zaman görevlerini gereği gibi yapmazlar	26.41014	26.3	0.04852
13) Genelde insanlar çalışmaktan pek hoşlanmazlar	16.45697	26.3	0.42155
14) Genelde insanlar başkalarıyla işbirliği yapma eğilimindedirler	27.48433	26.3	0.03640
15) Genelde insanlar, eğitim sayesinde mükemmel birer varlık olabilirler.	25.59632	26.3	0.05998

Tablo 8: Beyaz Eşya Şirketinin Yöneticilerinin Örgüt Kültürü Analiz Sonuçları

Örgüt Kültürü Tipi	Sayısı	%
A. Klan	3	13
B. Adokrasi	1	4
C. Hiyerarşi	8	33
D. Pazar	12	50
Toplam	24	

Yukarıdaki Tablo 8'in incelenmesi sonucunda Beyaz Eşya Şirketinin yöneticilerinin D tipi yani Pazar kültürüne sahip olduğu saptanmıştır.

Tablo 9: Beyaz Eşya Şirketinin İşgörenlerinin Örgüt Kültürü Analiz Sonuçları

Örgüt Kültürü Tipi	Sayısı	%
A. Klan	3	21
B. Adokrasi	4	29
C. Hiyerarşi	1	7
D. Pazar	6	43
Toplam	14	

Tablo 9'un değerlendirilmesi sonucunda Beyaz Eşya Şirketinin işgörenleri (Üretim hattında çalışanlar) D tipi yani Pazar kültürüne sahip olduğu belirlenmiştir.

Tablo 10: Tekstil Şirketinin Yöneticilerinin Örgüt Kültürü Analiz Sonuçları

Örgüt Kültürü Tipi	Sayısı	%
A. Klan	6	60
B. Adokrasi	1	10
C. Hiyerarşi	-	
D. Pazar	3	30
Toplam	10	

Tablo 10'un incelenmesi sonucunda Tekstil Şirketinin Yöneticilerinin A tipi yani Adokrazi kültürüne sahip olduğu ortaya çıkartılmıştır.

Tablo 11: *Tekstil Şirketinin İşgörenlerinin Örgüt Kültürü Analiz Sonuçları*

Örgüt Kültürü Tipi	Sayısı	%
A. Klan	5	28
B. Adokrazi	-	-
C. Hiyerarşi	6	33
D. Pazar	7	39
Toplam	18	

Yukarıdaki Tablo 11'deki Tekstil Şirketinin alt kademe çalışanlarının örgüt kültürü tipinin analiz sonucunda D tipi yani Pazar kültürüne sahip olduğu tespit edilmiştir.

VI. Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulgularının tümüne, genel olarak baktığımızda göze çarpan ilk sonuç; araştırmanın gerçekleştirildiği şirketlerin, eril ve dişil özelliklerin her ikisini de kısmen bünyelerinde taşıdıklarıdır.

Yaptığımız araştırmada gerçek kararın doğası konusunda genel eğilimin sübjektif (öznel) nitelikli olmaktan çok objektif (nesnel) nitelikli olduğu görülmektedir. Bu çerçevede söz konusu şirketlerde karar alma sürecini, bilgi toplama ve tartışma, uzman görüşü alma gibi süreçler takip etmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre; söz konusu şirketlerde iş görenlerin kendi çalışma sahalarında ortak hareket etme şeklinde somutlaşan, uzlaşmacı, işbirlikçi bir tutum içine girdikleri ve bu bağlamda da bireyciliğin oldukça zayıf, hatta yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Ayrıca çalışanların rekabetten mümkün mertebe kaçındıkları da saptanan bir diğer önemli husus olmuştur.

Yapılan ankette örgütsel bağlılık duygusunun cinsiyete göre değişebilir olduğu tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak da kadınların erkeklere oranla daha fazla örgüte bağlılık duygusuna sahip olabilecekleri sonucu çıkartılabilir. Araştırma sonuçlarından çıkan bir diğer sonuç da söz konusu şirketlerde çalışan kadınların konuya ilişkin olarak sorulan soruya insanların mükemmel bir varlık olduğu ve bu çerçevede çalışmaktan hoşlandıkları şeklinde cevap verdikleri görülmüş, erkeklerse; insanların görev ve sorumluluk almaktan kaçınan birer varlık olduğunu ifade etmişlerdir. Bu çerçevede kadınların bu konuda daha iyimser olduklarını söyleyebilmek mümkündür.

Araştırma konusu şirketlerin yönetim yapılarının verdiği görüntü; üst ve

orta kademe için, hiyerarşik mesafenin kısa, eşitsizliğin az, karar alma sürecinde katılım ve danışmanın iyi düzeyde olduğu şeklinde ifade edilebilir. Bu bağlamda üst ve orta kademe arasındaki hiyerarşik piramidin basık olduğu gözlenmektedir. Ancak aynı ifadeleri şirketlerin alt kademesini oluşturan üretim hattıyla yukarıda belirttiğimiz orta ve üst kademeler arası için kullanamamaktadır. Zira burada hiyerarşik mesafenin uzun olduğu, katılımın olmadığı ve bunlara bağlı olarak da piramidin yüksek olduğu görülmektedir. Bu çerçevede genel bir değerlendirme yapıldığında söz konusu yapının olması gereken, yani verimliliğin artırılması ve kalitenin yükseltilmesi amacıyla yönelik olarak katılımın örgütün tüm kademelerine homojen biçimde yayıldığı yönetim yapısından uzak olduğu gözlenmiştir.

Araştırmada söz konusu şirketlerde çalışanların, çalışırken kendilerini gergin hissettiklerini ifade etmelerinin onların verimlilik ve yaratıcılıkları üzerinde oldukça olumsuz bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca çalışanlar arasında işyerinde rahat hareket edebilme olgusunun büyük ölçüde eğitim düzeyi ile ilintili olduğu saptanmıştır. Bulgulara göre ilköğretim mezunlarının işyerindeki güçlü ve nüfuslu insanlardan çekindikleri söz konusu iken yüksek öğrenim görmüş olanlarda bunun gözlenmediği ortaya çıkmıştır.

Yine anketimizin son bölümündeki yarışan değerler modelinde Table 8, 9, 10 ve 11'e bakıldığında (GİNATEKS) tekstil şirketinin Adokrasi ve Pazar kültürü arasında yer aldığını görmekteyiz. Bu bağlamda, yöneticilerin üst ve orta kademede adokrasi kültürünü oluşturdukları görülmüş, fakat bunun üretim hattındaki çalışanlara tam olarak iletilemediği gözlenmiştir. Bunun yanı sıra (TEBA) beyaz eşya şirketinde Pazar kültürünün hakim olduğu görülmektedir. Ancak TKY'nin başarı ile uygulanabilmesi için klan veya adokrasi kültürüdür. İşletme bünyesinde oluşturulması gerekmektedir. Bu konuda araştırmada yer alan tekstil şirketi bunun için gerekli alt yapıyı hazırlamış ve bu yönde çalışmalarını devam ettirmektedir.

Summary: In this paper, first, Organization Culture's theoretical aspect has been examined. And then as a relation with this subject, field study relating to determining two ISO 9000 Quality Certificated Manufacturers' Organizational Culture has been given a place.

As a result of statistical analysis, we have seen that the culture established between superior and inferior couldn't be transferred to production line.

Kaynaklar

- Chowling, A. ve Mailer, C. (1992) **Managing Human Resources**, Edward Arnold International Student Edition, London.
- Demirbilek, T. (1995) "Türkiye'nin Kalkınma Sürecinde Verimlilik Kültürü Faktörü", *Verimlilik Dergisi*, Sayı: 1, ss.91-120.
- Doğnerlioğlu, Ö. (1995) **Endüstri İşletmelerinde Kurum Kültürünün Hareketli Pazarlarda Kalite Kültürüne Dönüşü**, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Basımevi, İzmir.

- Drennan, D. (1992), *Transforming Company Culture*, Mc Graw-Hill, London.
- Eren, E. (1993), *Yönetim ve Organizasyon*, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- Fidan, Y. (1996), "Örgüt Kültürünün Verimlilik Artışına Etkisi", *Verimlilik Dergisi*, sayı:2, ss.17-29.
- Sargut, S. (1994), *Kültürler Arası Farklılaşma ve Yönetim*, Verso Yayıncılık, Ankara.
- Şişman, M. (1994), *Örgüt Kültürü*, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir.
- Tayeb, M.H. (1980), *The Management of a Multicultural Workforce*, Heriot-Watt University, Edinburg.
- Üçok, T. (1989), "Organizasyon Kültürünün Oluşumu", *Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, Cilt: 4, Sayı:1-2, ss.308-321.
- Vickerstaff, S. (1992), *Human Resource Management in Europe*, Chapman & Hall, London.
- Wasti, S.A. (1995), "Kültürel Farklılaşmanın Örgütsel Yapı ve Davranışa Etkileri : Karşılaştırmalı Bir İnceleme", *ODTÜ Gelişme Dergisi*, Sayı : 4, ss.503-529.

Ek Tablo 1: Beyaz Esya Şirketinin Yöneticilerinin Örgüt Kültürü Anket Verileri

Değişkenler/Kurum	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
Örgüt Tipi																									
A. Akıllı ve Dinamik	30	40	10	35	10	30	40	15	10	10	10	20	30	25	10	10	10	10	50	5	5	-	15	50	
B. Dinamik ve Girişimci	10	25	10	10	10	40	10	5	10	10	20	10	20	10	20	10	10	10	-	5	5	-	-	30	
C. Resmi ve Yapılanmış	30	10	10	25	20	10	20	40	20	10	50	10	30	40	15	-	20	50	-	10	40	-	15	10	
D. Üretim Ağırlıklı	30	25	70	30	60	20	30	40	70	70	20	60	70	10	50	10	60	30	50	80	50	10	70	10	
Liderlik																									
A. Akıllı, Bilge, Korumacı	30	20	10	25	40	40	40	10	20	40	5	30	-	30	25	50	20	10	-	10	10	0	-	10	
B. Girişimci Yemleyici, Risk Alıcı	10	30	60	25	20	20	20	20	20	10	15	5	-	20	25	15	30	5	-	10	20	2	-	50	
C. Koordinatör Organizatör İdareci	30	25	20	35	20	40	30	60	50	20	30	5	-	40	25	30	40	50	-	20	20	100	100	30	
D. Üretici Teknisyen İlgilendiren	30	25	10	15	10	-	10	10	10	30	50	60	-	10	25	5	10	35	-	60	50	-	-	10	
Örgütü Bir Arada Tutan Hususlar																									
A. Örgüte Bağlılık, Gelenek	25	10	20	10	40	40	5	-	15	20	10	10	-	10	25	50	20	40	-	5	-	-	-	40	10
B. Yenilik ve Gelişme Açık	25	30	20	35	10	30	10	20	5	20	40	70	-	20	15	10	20	5	-	5	-	-	-	-	50
C. Resmi Kurumlar ve Politikalar	25	30	20	25	20	20	20	30	10	30	30	10	-	30	10	10	30	45	100	80	-	100	-	10	10
D. Görevlerin, Amaçların Başlatılması	25	30	40	30	30	10	30	50	70	30	20	10	100	40	50	70	30	10	-	10	100	-	60	30	30
Önemli Olanlar																									
A. İnsan Kaynakları	15	25	40	-	40	30	40	5	10	30	50	70	-	10	30	-	30	5	-	5	10	-	-	50	
B. Büyüme, Yeni Kaynaklar Elde Etme	30	25	20	30	30	30	30	10	10	20	30	10	50	20	15	-	20	15	-	5	10	-	-	10	
C. Kalıcılık ve İstikrar	30	25	20	30	20	30	20	15	60	20	20	10	30	40	15	-	20	50	50	80	10	20	100	10	
D. Danışma ve Başarı Rekabetti	25	25	20	40	10	10	10	70	20	30	10	10	20	30	40	100	30	30	50	10	70	80	-	30	
A= Kılan	100	95	80	70	130	140	160	30	55	100	75	130	-	80	105	60	80	65	50	25	25	-	-	55	120
B= Adokrası	75	110	110	100	70	120	70	55	45	60	105	95	50	80	65	25	80	35	-	25	35	-	-	-	140
C=Hiyerarşi	115	90	70	115	80	100	90	145	140	80	130	35	60	150	65	40	110	195	150	190	70	220	215	60	
D=Pazar	110	115	140	115	110	40	80	170	170	160	100	140	190	90	165	175	130	105	100	160	270	180	110	80	
SONUÇ																									
C	D	D	D	A	A	A	A	D	D	D	C	D	D	C	D	D	D	C	C	C	C	D	C	C	B

Ek Tablo 2: Beyaz Eşya Şirketinin İşgörenlerinin Örgüt Kültürü Anket Verileri

Değişkenler/Kurum	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Örgüt Tipi																
A. Aile Gibi	40	60	10	25	50	30	30	30	30	40	10	50	-	10	-	10
B. Dinamik ve Girişimci	10	10	10	25	25	30	40	20	-	10	5	10	-	10	-	10
C. Resmi ve Yapılanmış	10	10	40	30	25	20	20	20	-	25	15	5	-	20	-	10
D. Üretim Ağırlıklı	40	10	40	20	-	20	10	30	70	25	70	35	100	60	100	70
Liderlik																
A. Akıllı, Bilge, Korunacı	10	40	25	20	25	20	20	10	20	50	60	20	40	50	5	10
B. Girişimci Yenileyici, Risk Alıcı	65	20	25	30	25	30	20	20	10	20	25	20	60	25	5	15
C. Koordinatör Organizatör İdareci	15	30	25	30	25	40	30	40	40	10	10	50	-	15	10	15
D. Üretici Teknisyen Hard Driver	10	10	25	20	25	10	30	30	20	20	5	10	-	10	80	60
Örgütü Bir Arada Tutan Hususlar																
A. Örgüte Bağlılık, Gelenek	10	30	20	25	50	20	20	20	10	30	25	10	-	15	-	5
B. Yenilik ve Gelişme Açık	50	20	30	35	25	30	60	30	30	30	20	30	100	25	-	25
C. Resmi Kurullar ve Politikalar	10	30	30	20	25	30	10	20	-	10	20	10	-	10	-	35
D. Görevlerin, Amaçların Başlatılması	30	20	20	20	-	20	10	30	90	30	35	50	-	50	100	30
Önemli Olanlar																
A. İnsan Kaynakları	20	20	15	10	25	35	10	10	30	20	25	10	-	20	10	-
B. Büyüme, Yeni Kaynaklar Elde Etme	10	10	15	40	25	25	20	30	40	20	25	30	80	10	10	25
C. Kalenlik ve İstikrar	50	40	40	10	25	20	20	30	20	40	25	10	20	20	10	25
D. Danışma ve Başarı Rekabeti	20	30	30	40	25	20	50	30	10	20	25	50	-	60	70	50
A=Klan	80	150	70	80	160	105	80	70	90	140	120	90	40	85	15	25
B=Adokrası	135	60	80	130	100	115	140	100	80	80	75	90	240	70	15	75
C=Hiyerarşi	85	110	135	90	100	110	80	110	60	85	70	75	20	65	20	90
D=Pazar	100	70	115	100	30	70	100	120	160	95	135	145	100	120	350	215
SONUÇ	B	A	C	B	A	B	B	D	D	A	D	D	B	D	D	D

Ek Tablo 3: Tekstil Şirketinin Yöneticilerinin Örgüt Kültürü Anket Verileri

Değişkenler/Kurum	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Örgüt Tipi										
A. Aile Gibi	30	30	50	10	15	55	25	25	50	15
B. Dinamik ve Girişimci	10	15	15	10	10	25	25	25	20	15
C. Resmî ve Yapılanmış	-	15	15	10	25	-	25	50	10	25
D. Üretim Ağırıklı	60	40	20	70	50	20	25	-	20	35
Liderlik										
A. Akıllı, Bilge, Korumacı	10	50	50	60	30	25	25	50	50	30
B. Girişimci Yemleyici, Risk Alıcı	10	50	50	30	20	25	25	50	10	30
C. Koordinatör Organizatör İdareci	60	-	-	5	10	25	25	-	10	20
D. Üretici Teknisyen Hard Druver	20	-	-	5	40	25	25	-	30	20
Örgütlü Bir Arada Tutan Hususlar										
A. Örgüte Bağlılık, Gelenek	30	-	40	20	20	25	30	25	10	20
B. Yenilik ve Gelişme Açık	10	50	30	40	40	25	25	25	20	20
C. Resmî Kurullar ve Politikalar	-	-	-	10	20	-	20	25	10	20
D. Görcülerin, Amaçların Başlatılması	60	50	30	30	20	50	25	25	60	40
Önemli Olanlar										
A. İnsan Kaynakları	20	20	25	40	20	25	25	50	40	10
B. Büyüme, Yeni Kaynaklar Elde Etme	20	40	25	30	40	25	25	-	30	20
C. Kalite ve İstikrar	50	40	25	20	20	25	25	50	15	30
D. Danışma ve Başarı Rekabeti	10	-	25	10	20	25	25	-	15	40
A=Klan	90	100	165	130	85	130	105	150	150	75
B= Adokrası	50	155	120	110	110	100	100	100	80	85
C=Hiyerarşi	110	55	40	45	75	50	100	125	45	95
D=Pazar	150	90	75	115	130	120	100	25	135	135
SONUÇ	D	B	A	A	D	A	A	A	A	D

Ek Tablo 4: *Tekstil Şirketinin İşgörenlerinin Örgütü Kültürü Anket Verileri*

Değişkenler/Kurum	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Örgüt Tipi																		
A. Aile Gibi	25	25	8	70	20	10	10	-	20	20	-	70	60	10	20	20	50	20
B. Dinamik ve Girişimci	25	25	1	-	10	10	30	-	10	-	-	20	-	10	30	30	15	10
C. Resmi ve Yapılaşmış	25	20	1	30	30	5	30	40	20	30	-	-	10	10	40	40	15	10
D. Üretim Ağırıklı	25	30	90	-	40	75	30	60	50	50	100	10	30	70	10	10	20	60
Liderlik																		
A. Akıllı, Bilge, Korumacı	25	300	30	50	10	10	30	70	25	10	50	50	60	10	20	20	30	60
B. Girişimci Yenileyici, Risk Alıcı	25	20	35	50	30	45	30	-	25	30	50	20	40	10	30	30	20	10
C. Koordinatör Organizatör İdareci	25	30	30	-	30	25	30	30	25	40	-	10	-	20	30	30	15	20
D. Üretici Teknisyen Hard Driver	25	30	5	-	20	20	10	-	25	20	-	20	-	60	20	20	35	20
Örgütlü Bir Arada Tutan Hususlar																		
A. Örgüte Bağlılık, Gelenek	40	20	25	70	30	25	10	-	25	-	-	70	40	10	20	20	-	20
B. Yenilik ve Gelişme Açık	20	10	25	30	20	25	30	70	25	20	30	10	40	5	30	30	40	10
C. Resmi Kurullar ve Politikalar	10	40	25	-	20	25	30	20	10	40	30	10	-	15	20	30	40	10
D. Görevlerin, Amaçların Başlatılması	30	30	25	-	30	25	30	10	40	40	40	10	20	70	30	30	20	60
Önemli Olanlar																		
A. İnsan Kaynakları	30	10	25	100	15	40	30	-	10	10	-	50	70	20	20	10	20	60
B. Büyüme, Yeni Kaynaklar Elde Etme	10	40	25	-	10	30	20	10	30	40	30	20	20	20	20	40	20	20
C. Kalıcılık ve İstikrar	40	20	25	-	35	15	40	80	30	30	30	20	-	20	30	40	40	10
D. Danışma ve Başarı Rekabeti	20	30	25	-	40	15	10	10	30	20	40	10	10	40	30	10	20	10
A=Klan	120	75	88	290	75	85	80	70	80	40	50	240	210	50	80	70	100	100
B=Adokrası	80	95	86	80	70	110	110	80	90	90	110	70	100	45	110	120	95	50
C=Hiyerarşi	100	110	81	30	115	70	130	170	85	140	60	40	10	65	120	140	110	50
D=Pazar	100	120	145	-	130	135	80	80	145	130	180	90	60	240	90	70	95	150
SONUÇ	A	D	D	A	D	D	C	C	D	C	D	A	A	D	C	C	C	A

YÖNETİMDE DİNAZORLAŞMA SENDROMU VE KAMU YÖNETİMİNDE DEĞİŞİM

Ramazan GÖKBUNAR*
Aylin Gülgün ÜNAL**

Özet: Günümüzde yönetim alanında değişim önemli konulardan birisidir. Kamu kurumlarının yönetiminde özel sektör yönetim tekniklerini uygulayabilecek şekilde dönüşümler gerçekleştirebilmek için özelleştirme, yetki-sorumluluk devri v.b. uygulamalar yapılmaktadır. Yeni teknolojiler, küreselleşme nedeniyle iş yönetiminin kuralları yeniden belirlenmektedir. Kamu ve özel sektör işletmelerinde, dönüşüm ve yeniden yapılanma, sürekli iyileştirme süreçlerinin bir parçası olarak organizasyon yapılarında değişimi sürdürebilmek ve nasıl yönetilebilir organizasyonlar olacağını öğrenmelerini sağlayabilmenin önemi büyüktür.

I. Giriş

Bilgi ve iletişim teknolojisinin şekillendiği günümüz bilgi toplumunda ekonomik faaliyetler globalleşme eğilimine girmiştir. Bu süreçte, uluslararası rekabet ve teknolojiye görülen hızlı gelişmeler, Dünya ekonomisinde önemli değişimlere yol açmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojisindeki hızlı değişimler, insanlığa yepyeni dünyaları hazırlamaktadır. Küreselleşen dünyada teknolojik değişim, uluslararası ticaretin artışı, iletişimin artması, rekabetin dünya ölçüsünde düşünülmesi hızlı bir yapısal değişimi ortaya çıkarmaktadır.

Küreselleşme; piyasa ekonomisinin dünya çapında bir zaferi ve aynı zamanda piyasa ekonomisinin gelişimini hızlandırması anlamına gelmektedir. Küreselleşme, ekonomik, teknolojik ve sosyo-kültürel boyutlara sahiptir. Dünya ticaretinin küreselleşmesi, dünya ortalamasının üzerinde bir gelişme, uluslararası sermaye hareketleri ve iş gücünün yer değiştirmesi şeklinde sonuçlara yol açmaktadır. Küreselleşmenin teknolojik boyutunu, üretim faktörlerinin uluslararası hareketlerini rahatlatan veya hızlandıran teknik imkanların yeni enformasyon ve iletişim sistemlerinin kullanılması oluşturur. Küreselleşmenin sosyo-kültürel boyutunu ise Dünyanın kapitalistleştirilmesi olarak ifade etmek abartılı olmayacaktır. Bunun tipik örnekleri; Coca-Cola ve McDonald kültürünün gençliğin yeni sosyo-kültürel değerlerini oluşturmaları şeklinde gösterilebilir (Braun, 1997: 3).

Küreselleşmeyle ortaya çıkan köklü yapısal değişimde, endüstri toplumu yerini tamamen farklılıklar gösteren bilgi toplumuna bırakmakta ve tamamen nitelik farkları gösteren yeni yapılar oluşmaktadır. Endüstri toplumunun ürünü olan temel kurumlar son derecede ciddi sarsıntı geçirmekte, zaman ve mekan

* Yrd. Doç.Dr. Celal Bayar Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü

** Dr. Celal Bayar Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü